PAPIAMENTU

DE LAATSTE tijd is er op onze Papiaments sprekende eilanden een literaire traditie (mode?) bijgekomen, nl. die van de verheerlijking van het Papiamentu. Iedereen die zich een beetje dichter noemt, heeft wel een gedicht geschreven waarin in gloedvolle bewoordingen onze moedertaal wordt bezongen. Helaas is niet alles wat in dit opzicht geschreven is van voldoende literaire kwaliteit.

Eén van de positieve uitzonderingen is het gedicht "Prinsesa ta bai skol" van Hubert Wanga (†) uit de bundel "Doló di Amor" (1984). Een zeer recente uitzondering — en een loffelijke — is het gedicht van Henry Habibe "Papiamentu na Kaminda", dat als poster is uitgegeven door Editorial Kooperativo Antiyano "Kolibri". Het is opgedragen aan Julio Perrenal, een samentrekking van Jules de Palm, Pierre Lauffer en René de Rooy, heel vroeger drie onafscheidelijke vrienden met literaire aspiraties.

COMPOSITIE

"Papiamentu na Kaminda" is een gedicht dat ver uitstijgt boven de mode van moedertaal- verheerlijking, in de eerste plaats door de mooie compositie: de dichter vertelt dat hij altijd al van het Papiamentu heeft gehouden: vanaf zijn geboorte en de tijd dat hij nog rondkroop in huis en dingen aanraakte die nog geen naam hadden (strofe 1), vanaf de tijd dat hij achter zijn hondje aanholde en kinderliedjes zong (strofe 2).

Deze beschrijving van zijn eigen ontwikkeling wordt onderbroken door een droom, waarin de dichter het ontstaan van het Papiamentu in de slaventijd als het ware meemaakt (strofe 3). Dan vervolgt hij met de weergave van zijn eigen jeugd: de lagere- schooljongen die zich bewust wordt van zijn liefde voor zijn moedertaal: "t'abo t'esun ku mi ta stima!" (strofe 4). Hij laat deze liefde niet onderdrukken door het "monster van aap, noot, mies/en hoedje van papier" (strofe 5).

Hierna neemt de dichter de historische draad van het Papiamentu weer op (strofe 6): de dichters die het Papiamentu hebben vervolmaakt worden genoemd. Joseph S. Corsen in de vorige eeuw met zijn gedicht "Atardi" (Avond); Pierre Lauffer, die d.m.v. zijn verzen de levendigheid en het ritme van deze taal heeft aangetoond: Raoul Römer, die het Papiamentu bestudeerd heeft en Luis Daal met zijn naar de mystiek neigende poëzie.

** De overhandiging van de poster 'Papiamentu na Kaminda'. Tweede van links staat Henry Habibe. Naast hem gedeputeerde van Onderwijs Dito Mendes de Gouveia...*

Henry Habibe beschrijft dus niet eerst de ontwikkeling van zijn eigen liefde voor het Papiamentu en daarna de ontplooiing van deze taal. Hij vermengt beide ontwikkelingen, waardoor het gedicht het effect heeft van een identificatie van de dichter met al diegenen die vóór hem zijn moedertaal hebben gebruikt en gemaakt tot wat ze nu is. De voorlaatste strofe geeft een samenvatting:

"Su trayektoria:
ayera un rosa di katibu
awe un kachu di toro
i mañan...?

("Zijn ontwikkelingsgang:
gisteren een roos van slaven
vandaag de hoorn van een stier
en morgen...?")

De laatste strofe geeft een toekomstvisie:

"Mañan su gritu
lo floria shelu di Caribe
ku su flechanan di flamboyan!"

("Morgen zal zijn schreeuw
de Caribische hemel prachtig
kleuren
met zijn flamboyantpijlen!")

SPEELSE STIJL

Dit gedicht heeft een zeer bewuste, strakke, beheerste compositie en toont duidelijk de hand van de meester. Dat hierbij niet is vervallen in een cerebraal spel is te danken aan de speelse stijl. Elders heb ik overeenkomsten aangetoond tussen Henry Habibe en Pierre Lauffer: beiden hebben o.a. de voorkeur voor het barokke. Ook in dit gedicht verloochent Henry Habibe dit aspect van zijn dichterschap niet; hij gebruikt een levendige, sterk beeldende taal. Enkele voorbeelden: "anochinan manera sayanan di strea", "Luis a troka luango/den suspiro di orashon", en de laatste trofe vooral, die van een sterke evocatieve kracht is-ofschoon ik hier twijfel aan de zuiverheid van het beeld...

Deze twee houden elkaar in evenwicht: een uitbundige stijl in een bewuste, beheerste compositie. Dit evenwicht in de vorm, gepaard gaande met de wijdse historische conceptie van de inhoud (de ontwikkeling van het papiamentu vanaf de slaventijd tot heden, met de triomfantelijke toekomstvisie van de laatste strofe) en de flamboyante liefdesuiting voor het Papiamentu, maken "Papiamentu na Kaminda" tot een zeer geslaagd gedicht.

De poster zelf is in een modieus rose uitgegeven, met een robust, zelfbewust lettertype. Hij is fijn geïllustreerd met in tomaatrood getekende voetstappen (Stan Kuiperi). Zeer de moeite waard!!

JULES A. MARCHENA

ÑAPA. - (8 APRIL 1989)